

Місце вузькоспеціалізованих дисциплін образотворчого освітнього напрямку в сучасній дизайн-освіті

Світлана Лопухова

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація. Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад творчої педагогічної діяльності в контексті збереження й модернізації традиційних методів створення візуального образу й форм художньої виразності в сучасній дизайн-освіті. *Результати дослідження.* Комплексний підхід до дослідження з використанням методів узагальнення, індуктивного міркування, порівняльного та образно-стилістичного аналізу дозволив визначити комунікативну стратегію викладача навчальної програми «Рисунок і живопис» і напрям практичної діяльності студентів спеціалізації «Графічний дизайн». Проведено системний аналіз моделі навчальної поведінки студентів у процесі оволодіння технікою рисунка й живопису. Визначено механізм запровадження змін традиційної методики викладання освітнього курсу дисципліни «Рисунок і живопис» з метою дати студентам більш глибоке розуміння естетичних, стильових, композиційних та колористичних аспектів сучасного візуального образного контенту й принципів виконання творчих завдань. *Наукова новизна* полягає в розгорнутому емпіричному дослідженні особливостей, переваг і недоліків використання сучасних технологій у різних видах навчальної практичної діяльності в рамках традиційних образотворчих дисциплін. Практична значущість одержаних результатів пов'язана зі встановленням діапазону варіативності творчих методів у практичній педагогічній діяльності викладача дисципліни «Рисунок і живопис» з метою досягнення стратегічних цілей сучасного дизайну. *Висновки.* Отримані в ході дослідження результати модернізації процесу навчання можуть бути ефективним засобом трансформації класичних академічних методів викладання вузькоспеціалізованих образотворчих дисциплін у більш сучасний продуктивний курс художнього виховання майбутніх дизайнерів, готових до сприйняття новітніх установок і здатних створювати актуальний візуальний контент.

Ключові слова: дизайн; творчі методи; педагог; візуальний контент; образ; образотворчі дисципліни

Для цитування

Лопухова, С. (2024). Місце вузькоспеціалізованих дисциплін образотворчого освітнього напрямку в сучасній дизайн-освіті. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 51, 15–26. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.51.2024.318346>

Вступ

Сучасний дизайн є динамічним полем діяльності людини, яке постійно еволюціонує, відображаючи зміни в суспільстві, культурі, технологічних інноваціях. Відповідно до викликів сьогодення дизайн стає все більш багатограним і комплексним. Згідно зі змінами в суспільстві змінюються й напрями розвитку освітнього процесу, що сприяє запровадженню інноваційних комплексних рішень у сфері навчання дизайну. Актуальність проблеми визначає необхідність модернізації творчої методики викладання майбутнім дизайнерам

вузькоспеціалізованої образотворчої дисципліни «Рисунок і живопис» відповідно до нових нормативів державних стандартів. У статті розглянуто основні аспекти навчально-практичної художньо-образотворчої діяльності учасників освітнього процесу: рівні взаємодії студента й викладача, способи розкриття і вдосконалення творчого потенціалу студента, поглиблення взаємозв'язку його мислення та креативності, принципи модернізації блоку практичних завдань курсу дисципліни «Рисунок і живопис» і способи застосування новітнього технологічного інструментарію в процесі створення художнього образу. Здійснене до-

слідження доводить значення базових знань образотворчої грамоти, отриманих у процесі засвоєння практичних засад дисципліни «Рисунок і живопис», у професійному становленні майбутнього дизайнера. Базуючись на власному багаторічному художньому й педагогічному досвіді, автор доводить необхідність розвитку в майбутніх дизайнерів аналітичного конструктивного художнього мислення, спрямованого на створення сучасного візуального образного контенту. Набуття базових знань і практичних технологічних навичок з рисунка й живопису, формування естетичної культури, розуміння стилю – очікуваний результат роботи над творчими завданнями в рамках оновленої навчальної програми «Рисунок і живопис».

Аналіз попередніх досліджень. Завданням закладу вищої освіти є підготовка компетентного фахівця з обраною спеціалізацією, здатного бути соціально активним і конкурентно спроможним на ринку праці. Важливим аспектом цієї підготовки є розвиток особистісних комунікативних здібностей, набуття навичок спілкування, формування моральних якостей студента, що впливає в подальшому на його професійні та соціальні орієнтири. Специфіка поведінки, спілкування, творча активність особи юнацького віку часто позначені такими індивідуальними проявами, як демонстрація своєї неповторності й винятковості, певний егоцентризм, епатаж соціуму тощо. Педагогу слід враховувати, що в цьому віці формуються особистісні та професійні якості, комунікативна компетентність, активізується здатність до самореалізації, закладається морально-ціннісне підґрунтя професійної діяльності, орієнтоване на успішну реалізацію творчих здібностей (Корх, 2023).

Одним із аспектів реформування вітчизняної освіти є ціннісний підхід до навчального процесу. Організація виховної роботи навчального закладу має бути орієнтована на розширення учнівських уявлень про загальнолюдські цінності та формування світогляду особистості — філософії, яка базується на діапазоні отриманих нею знань, і життєвому досвіді, що сприяє виваженому вибору життєвого шляху (Ганчева & Лященко, 2021). Особистість формується за певними законами. Необхідним аспектом повноцінного життя людини є творчість. Індивідуальність розвивається за умов створення креативного середовища, де є можливість сформувати особисту мотивацію, подолати певні перешкоди і свою непевність, розв'язати нагальні проблеми, протистояти негативній реакції зовні. Активна реалізація творчого потенціалу збалансовує життя людини, дає відчуття гармонії, створює психологічний комфорт (Максименко, 2023).

Проблему творчого підходу до освіти розглядає доктор філософії сер Кен Робінсон (2017), британський учений, педагог, один із провідних експертів у сфері освіти. Діапазон його досліджень — творче мислення, освіта та інновації. Книга є потужним аналізом сучасної ситуації в освіті з закликом до кардинальних змін напряму руху й способу мислення людства. Тема освіти зачіпає всіх, оскільки якісна освіта є запорукою професійного успіху особистості, стабільного майбутнього й активного розвитку суспільства. Враховуючи сучасні глобальні зміни, багато країн налаштовані реформувати систему освіти. Але, замість фахової аргументованої дискусії про те, як саме в часи незвичайних викликів дати раду й вибудувати раціональну стратегію освіти, панує всім набридла мантра про підвищення традиційних академічних стандартів. На жаль, ніхто не звертає уваги на те, що ці стандарти були визначені для інших часів і з іншою метою: «Ми не зможемо успішно маневрувати в складному середовищі майбутнього, якщо постійно будемо вдивлятися в дзеркало заднього огляду...» (Робінсон, 2017, с. 18).

Мобілізація творчого потенціалу кожного випускника є завданням сучасного закладу вищої освіти. Розкриття та розвиток індивідуальних здібностей здобувача освіти набуває нині практичного значення в процесі формування творчої особистості. Сучасне суспільство потребує творчих індивідуумів, які мають хист до нестандартного, нешаблонного, сміливого вирішення проблем, але наявна система вищої освіти поки що не здатна до застосування ризикованих новаторських педагогічних технологій, що викликано також недостатністю досліджень витоків творчої обдарованості та напрямів її розвитку. Творчість є безперервним процесом саморозвитку, який ґрунтується на внутрішніх ресурсах особистості — старих досягненнях, які є джерелом її особистої історії, але з можливістю творення нового, прийняття нестандартних рішень (Ордіна, 2023).

В освітньому процесі вкрай важливими є засади професійної компетенції та рефлексії педагога. З плином часу відбувається зміна етапів розвитку особистості — визначення цілей, засобів і способів їх досягнення, завдань і загального змісту професійної діяльності, ставлення до себе та інших учасників навчального процесу, трансформація моделі поведінки тощо. Кожний із етапів професійного розвитку фахівця характеризується пізнанням чогось нового, що притаманне саме цьому етапу (Матохнюк & Гальчевська, 2022). Результати педагогічної діяльності, безумовно, залежать і від особистісних індивідуальних якостей особистості. Для професійного зростання викла-

дача необхідно постійно аналізувати свою діяльність. Самооцінка, самодисципліна, самоконтроль — важливі аспекти професійної діяльності фахівця (Федорова, 2017).

Американський дизайнер Майкл Джанда (Janda, 2013) стверджує: для того, щоб опанувати професійні творчі навички, таланту недостатньо. Для досягнення успіху в дизайнерському бізнесі необхідно розуміти всі проблеми, з якими більшість дизайнерів стикаються, лише занурившись після навчання в реальну роботу, а це: стратегія ведення бізнесу, прийняття оптимальних рішень, комунікація з колегами й клієнтами, етика ділових відносин, контроль над емоціями тощо. Ті, хто покладається тільки на свій талант, найчастіше зазнають поразки на конкурентному ринку (Janda, 2013). Творча соціалізація людини — процес конструювання нею образу світу — проявляється в її винахідливості, індивідуальному майстерному творенні нових продуктів творчої діяльності, важливими аспектами якого є умови, в яких здійснюється творча діяльність, внутрішня мотивація людини, соціальне середовище, в якому працює особистість, запобігання шаблонності у виконанні завдань (Сторож, 2024).

Сутність поняття «естетична культура» та значення естетичного виховання сучасного дизайнера, його актуальність і важливість аналізує Л. Оршанський (2019). У дослідженні автор доходить висновку, що донині в науковому середовищі існують різні трактування поняття «естетична культура», а також діаметрально протилежні підходи до визначення принципів формування структури й шляхів розвитку естетичної культури особистості (с. 24).

Дослідники вітчизняного дизайну А. Вічер, Я. Белінський та М. Скиба (2017) вважають, що законодавство, менеджмент та освіта потребують концептуальних змін стосовно позиціонування дизайну в житті та розвитку суспільства. Орієнтація підготовки фахівців-дизайнерів на індустріальний спосіб виробництва формує дещо викривлене сприйняття суспільством ролі дизайну і є однією з головних проблем. Найчастіше звернення виробника до дизайнера відбувається тоді, коли є необхідність ребрендингу компанії чи дизайну пакування продукції, що значно звужує перспективи розвитку галузі. Модернізація процесу навчання дизайнерів неможлива без активної комунікації державних установ із представниками креативних індустрій. Для творчих експериментів у закладі вищої освіти, де навчають дизайнерів, необхідно облаштовувати спеціалізовані майстерні, де мають викладати успішні фахівці, які можуть представити шлях продукту від ідеї до її реалізації та

навчити студентів-дизайнерів не тільки творити, а й рекламувати та продавати свій продукт, конкуруючи на споживчому ринку.

Необхідність ефективного використання сучасних технологій в освіті висвітлює Д. Головка (2024). Здобувачам освіти знання та практичні навички користування новітніми засобами комунікації допомагають орієнтуватись у мережі «Internet» й отримувати необхідну інформацію. Мультимедійний підхід до освітнього процесу має вирішальне значення також і для професійного розвитку викладачів, що значно підвищує якість підготовки майбутніх спеціалістів. Використання новітніх технологічних засобів у навчальній практичній діяльності формує широкий діапазон можливостей для всіх учасників освітнього процесу (Головка, 2024). Оптимальне використання ресурсу базових образотворчих дисциплін у підготовці фахівців дизайну, розуміння сутності процесу оволодіння технікою рисунка та засобами її адаптації до специфіки певного напрямку дизайну, виховання естетичного смаку є важливими механізмами формування образного мислення, професійного і творчого розвитку особистості (Мартинюк, 2014; Касьян & Вакуленко, 2023).

У взаємодії інтелекту й творчості надзвичайне значення має практичний інтелект людини — здатність «думати руками» (популярний в дизайнерському середовищі термін), — основною функцією якого є розробка нових засобів передачі інформації, проектування майбутнього середовища існування соціуму. Для розвитку творчої особистості синтез того, що «думають руки», й активної уяви є вкрай важливим. Активна уява, хоча і спрямована в майбутнє, не є «фантазійною», а оперує реальністю і завжди орієнтована на вирішення певної проблеми. Завдання педагога — розвинути в студентах-дизайнерах практичну обдарованість і пробудити активну уяву, яка для створення яскравого дизайн-образу має таке ж значення, як академічна образотворча база знань і художньо-естетичний смак (Тименко та ін., 2018). Креативний директор агенції *Banda Agency* Алан Бліндер (Blinder, 2007) розкриває сутність терміна «думати руками» й ділиться практичним досвідом: для появи натхнення іноді треба не тільки фантазувати й подумки створювати проєкт, а й примусити себе щось фізично робити — скетчі, макети, монтажні конструкції тощо. Під час такої, здавалось би, механічної роботи до професіонала приходять дизайнерські креативні рішення. Саме здатність до творчо-практичної діяльності й називають практичним інтелектом.

Відмінності «академічного» інтелекту, який забезпечує досягнення в академічній сфері науки,

від практичного інтелекту — «вміння думати руками» — аналізують Г. Гірич і Т. Слинкова (2018). За результатами тестувань у межах дослідження інтелекту з'ясовано, що люди, які під час складання тестів мали високий результат, як правило, мають труднощі в процесі соціальної взаємодії, а особистості з невисоким інтелектуальним рівнем розвитку ситуативно легко контактують з будь-якою особою. Розуміння цих відмінностей дає можливість проаналізувати особливості процесу накопичування практичних навичок і характер розвитку академічних здібностей та визначити, що наявність практичного інтелекту обумовлена здатністю людини до емоційного сприйняття та «відповіддю» на емоцію її сенсомоторики, тобто — зв'язком психіки з мускульним рухом. Органічний синтез практичної та інтелектуальної діяльності розкриває можливості для різносторонньої творчої діяльності особистості.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад творчої педагогічної діяльності в контексті збереження й модернізації традиційних методів створення візуального образу й форм художньої виразності в сучасній дизайн-освіті.

Досягнення поставленої мети передбачає дослідження таких аспектів творчо-педагогічної діяльності викладача рисунку й живопису: шляхи становлення та індивідуальні механізми розвитку творчої особистості; синтез новітніх технологій і традиційних художніх технік; методика й способи використання комбінованих художніх засобів у створенні форм художньої виразності; поєднання в художньому образі об'єктивного й суб'єктивного.

Результати дослідження

З урахуванням сучасних викликів нині посилюються тенденції до зміни змісту художньої освіти, методів і форм роботи зі студентами, пов'язані, перш за все, зі змінами концепції розвитку професійних навчальних закладів. Сучасному стану методики викладання рисунку й живопису під час підготовки дизайнерів властиві постійні коливання між загальними «універсальними» вимогами академічної школи та вузько спеціалізованими завданнями професійного навчання. У зв'язку з цим відбувається пошук способів усунення розриву між бажаним результатом та реальним станом речей.

Оволодіння практичними засадами дисципліни «Рисунок і живопис», набуття образотворчої культури й фундаментальних знань, формування практичних технічних навичок відіграло й віді-

грає велику роль у розвитку в майбутніх дизайнерах мистецького аналітичного мислення, необхідного для реалізації творчих професійних задумів. З інтенсивним поширенням новітніх технологій фахово-педагогічні принципи викладача і методика навчання рисунку й живопису зазнають певних змін. З'являються нові цифрові платформи для створення зображень, наприклад, смартфони й планшети зі спеціалізованим програмним забезпеченням, програми віртуальної реальності тощо. Але класичні методи вивчення традиційних художніх технік залишаються актуальними й важливими для формування професійних якостей дизайнера.

У сьогоденній педагогічній практиці у студентів можна спостерігати слабкий рівень художнього мислення, відсутність образотворчої грамотності та графічної культури, вульгаризацію естетичних цінностей, втрату уваги й гостроти бачення, низький рівень володіння художніми техніками тощо. Розв'язання проблеми невідповідності результатів навчання очікуванням педагогів полягає у винайденні гармонійного співвідношення традицій академічної школи та інноваційних методів в стратегії розвитку дизайн-освіти.

Сучасна ситуація в екосистемі дизайну змушує ЗВО підлаштовуватися під нові умови існування. Збереження традиційної класичної методики викладання академічної дисципліни «Рисунок і живопис» сьогодні неможливе. Причиною цього є велика кількість чинників: культурні та освітні тенденції, темпи технологічного прогресу, потреби сучасного ринку тощо. Однак основні традиційні принципи навчання рисунку та живопису, скоріш за все, залишатимуться й надалі незмінними, не втрачаючи свого значення для формування фундаментальних основ дизайн-освіти. Академічна підготовка вчить законам образотворчої грамоти. Майбутні дизайнери оволодівають такими поняттями, як композиція, пропорції, об'єм, форма, тон, світлотінь, колір тощо. У спеціально-мистецькій освіті навчальна дисципліна «Рисунок і живопис» становить одну з основ практичної підготовки спеціаліста; вона є наукою, яка завдяки реальному, а не віртуальному контакту з природою, навчає мислити формою, розуміти тривимірну просторово-конструктивну основу об'єктів, відображати пластичну структуру предметів на площині, гармонізувати колірні й тональні співвідношення, тобто — створювати гармонійне зображення у форматі.

З огляду на значне зменшення обсягу навчального часу, відведеного на засвоєння освітнього матеріалу, автор адаптував орієнтовану на студентів програму «Графічний дизайн» навчальну програму

дисципліни «Рисунок і живопис» до нових умов. Програму було скориговано й доповнено комплексом практичних завдань, які не потребують довгострокової роботи над натурними постановками в аудиторії, чого вимагають класичні основи академічної школи. Мета таких завдань — створити естетичний художній образ звичного предметного середовища, навіть дещо поетизуючи його: застосувати широкі узагальнення, не відриваючись від конкретної природи явищ; спростити, абстрагувати, організувати і упорядкувати художню форму візуалізації, експериментуючи з матеріалами й техніками. Необхідно розкрити й мобілізувати потенційно закладені здібності студента. Ефективне вирішення таких завдань окреслює перспективи розвитку креативного мислення особистості та активізує її здатність виходити за межі стереотипних асоціацій і працювати з широким діапазоном образів.

За оновленою програмою певну кількість завдань з рисунка й живопису студенти виконують за академічною традицією, працюючи з натурою — зображують предметний світ, людину, навколишнє середовище. Необхідно достовірно відтворити тоном і кольором форму, пластику й матеріальність об'єктів, об'єм, простір, відповідний характер освітлення. Уважний аналіз і детальне студіювання природи дає студенту розуміння таких базових понять, як композиція у форматі, пропорції, колір, тон, форма, об'єм. В якому напрямі дизайну в подальшому професійному житті не працював би молодий спеціаліст — поліграфія, реклама, графічний дизайн, *web*-дизайн, *moshen*-дизайн, дизайн середовища, моделювання одягу тощо, — він постійно буде мати справу з цими поняттями.

Творча художня діяльність і процес формотворення нерозривно пов'язані з методами й способами стилізації. Пошук знакових форм супроводжує практично всі дисципліни професійного циклу, й оновлена навчальна програма «Рисунок і живопис» не є винятком. Відповідно до модернізованої програми дисципліни студіювання природи чергується з творчою роботою — трансформацією реалістичного зображення в умовний символічний образ, своєрідний знак, символ. Виховання декоративного сприйняття предметного світу формує образне дизайнерське мислення, необхідне для індивідуального розуміння суті художнього образу й створення естетичного візуального контенту. Стилізовані зображення — натюрморти, образи моделей, тематичні композиції — мають характерні художні, пластичні й графічні ознаки. Студенти навчаються будувати графічними засобами конструктивну

абстраговану композицію в заданому форматі, відтворюючи її характер — статичне або динамічне образне рішення, масштабні співвідношення, пропорції, візуальний і фізичний зв'язок елементів, а також використовувати акцент, контраст і нюанс для підвищення виразності, застосовувати різноманітні графічні матеріали й технічні прийоми.

Різноманітні завдання розвивають у студентів швидку реакцію, творче аналітичне мислення, виховують художній смак, вдосконалюють майстерність і дають можливість набутти практичні професійні навички, необхідні в подальшій дизайнерській діяльності. Виконуючи з природи реалістичне зображення, майбутній дизайнер розширює свої уявлення про колорит, перспективу, об'єм, світлотінь, простір. Створюючи стилізовані площинно-декоративні роботи, він залучається до графічного перетворення й символізації форми.

Згідно з навчальною програмою студенти першого курсу працюють над натюрмортом. Завдання виконуються в певній послідовності: спершу в техніці рисунка або живопису з природи виконується реалістичне зображення постановки натюрморту, наступне завдання — стилізоване зображення того ж натюрморту або натюрморту із заданими параметрами: предметним рядом, колірною гамою й технікою виконання, де студент, розкриваючи свій індивідуальний творчий потенціал, може експериментувати з технічними графічними рішеннями й різними матеріалами для надання твору художньої виразності. Таким чином, стилізуючи, абстрагуючи й узагальнюючи форму, особистість вчиться бачити головне, характерне та естетичне у звичному предметному світі. Роботи студентів першого курсу Кафедри графічного дизайну КНУКіМ із дисципліни «Рисунок і живопис». Творче завдання «Натюрморт» (Рис. 1–10).

Рис. 1. К. Янчук. Сніданок. 2021,
42 x 37 см, папір, акварель.

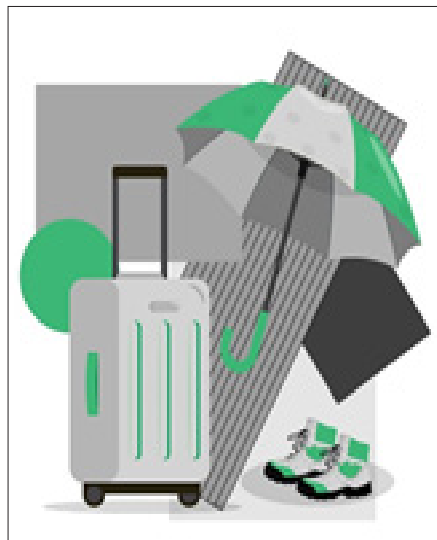

Рис. 2. І. Кравчишин.
Тематичний натюрморт. 2024,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Рис. 3. А. Кравчук.
Тематичний натюрморт. 2022,
37 x 42 см, папір, акварель.

Рис. 4. Л. Помелова.
Аудиторний натюрморт. 2021,
37 x 42 см, папір, акварель.

Рис. 5. М. Саніна.
Аудиторний натюрморт. 2021,
37 x 42 см, папір, акварель.

Рис. 6. А. Куніченко.
Тематичний натюрморт. 2024,
30 x 21 см, папір, акварель.

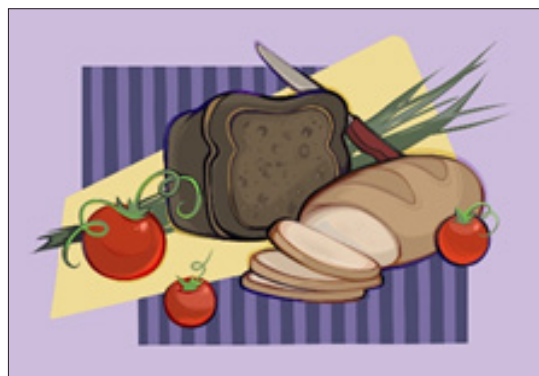

Рис. 7. А. Куніченко.
Тематичний натюрморт. 2024,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Рис. 8. І. Сапожник.
Тематичний натюрморт. 2024,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Рис. 9. Д. Радченко.
Тематичний натюрморт. 2021,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Рис. 10. М. Сухотенко.
Тематичний натюрморт. 2020,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Студенти другого курсу працюють над образом людини. Перший етап — робота з природою: портрети, зображення фігури людини в різних положеннях, скетчі тощо. Цінність цього методу полягає в безпосередньому контакті студента з зображуваним об'єктом, що органічно проявляється в індивідуальній манері, графічній техніці. Цілісне сприйняття природи під час роботи над реалістичним зображенням пов'язане з такими поняттями, як індивідуальна характеристика моделі, об'єм, пропорції, колір, тон, світлотінь, розуміючи суть і значення яких можна найбільш повно й достовірно передати в зображенні тривимірний стан форми й просторового середовища.

Другий етап роботи — творчі тематичні композиції, завдання на пошук стилізованого художнього образу, де студент має повну свободу у виборі творчої манери, матеріалу, графічних художніх і технічних засобів і не лише відображає навколишній світ, а й характеризує час і висловлює свої індивідуальні почуття й міркування. Процес творення художнього образу не зводиться тільки до роботи уяви та спостережливості студента. В цілому, він дуже складний і включає безліч психічних процесів — роботу пам'яті, чуттєве й логічне сприйняття навколишнього світу, асоціативність тощо. Образне мислення поєднує конкретність й узагальненість з особистісною формою, матеріал чуттєвого пізнання переосмислюється відповідно до певного задуму й світогляду особистості. Художній образ не є тотожним дійсності; це творчий продукт з рисами умовності, а інформативний матеріал, обраний для зображення, обумовлює мислення студента, розкриваючи в конкретно-чуттєвій формі суть явища, і має риси

уявлення, але уявлення, збагаченого розумовою діяльністю. (Рис. 11–20)

Рис. 11. І. Лавриненко. Базар. 2021,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

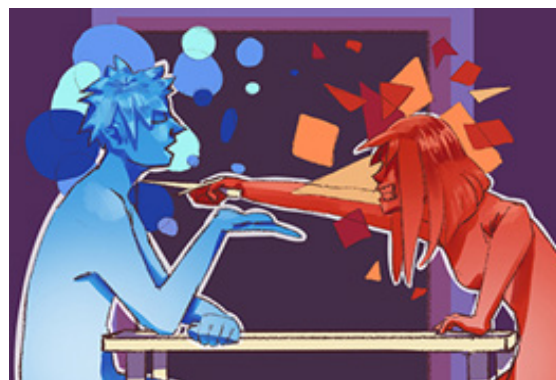

Рис. 12. І. Вольнов. Діалог. 2021,
графічний редактор *Adobe Illustrator*.

Рис. 13. А. Васильченко.
Портрет-професія. Модельєр.
2022, графічний редактор
Adobe Illustrator.

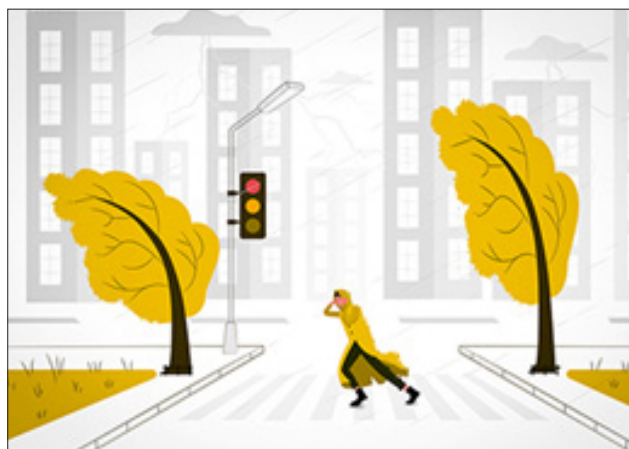

Рис. 14. А. Бяловецький. Вулиця. 2024, графічний редактор *Adobe Illustrator.*

Рис. 15. А. Лаптева. Рибний магазин. 2024, графічний редактор *Adobe Illustrator.*

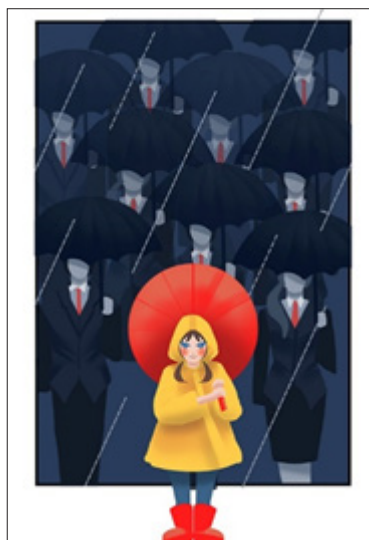

Рис. 16. Д. Дикалюк. Людина з парасолькою. 2024, графічний редактор *Adobe Illustrator.*

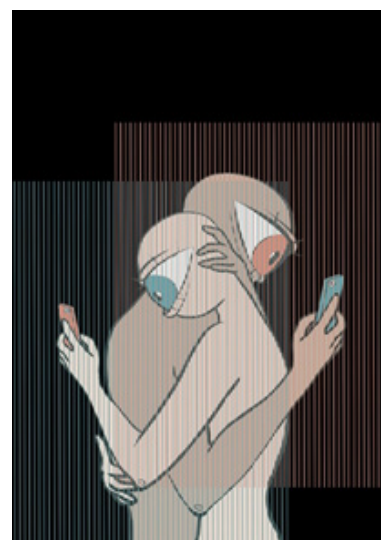

Рис. 17. А. Погребняк.
Діалог. 2022, графічний редактор
Adobe Illustrator.

Рис. 18. А. Погребняк. Спортивна гра. 2022, графічний редактор *Adobe Illustrator.*

Рис. 19. Є. Никонович.
Автопортрет-гротеск. 2024,
21 x 30 см, папір, лайнер, маркери.

Рис. 20. І. Вольнов. Портрет-професія. Дизайнер. 2021, графічний редактор *Adobe Illustrator.*

Дизайнерська діяльність складається з наукової, технічної та художньої творчості, а індивідуальна візуальна дизайнерська мова формується й розвивається в процесі взаємодії цих складників. Нині відбувається стрімке поширення комп'ютерних технологій в усіх сферах діяльності людини, в дизайні зокрема. Методи створення зразків візуальної інформації за допомогою спеціальних потужних пакетів програм дозволяють дизайнерам застосовувати широкий спектр засобів графічної формалізації та естетичної виразності.

Значна кількість сьогоденних студентів першого курсу вже в достатній мірі знайома з сучасними комп'ютерними технологіями. Враховуючи, що новітні зображувальні засоби, арсенал яких постійно збагачуються найновішими світовими досягненнями, є основним дизайнерським робочим інструментом, оновлена програма дисципліни «Рисунок і живопис» дає можливість студентам з достатнім рівнем володіння технологіями виконувати творчі завдання, використовуючи сучасні технологічні засоби — графічні редактори з відповідним програмним забезпеченням.

Проте такий формат навчання створює певні нові проблеми. Нині існує неймовірна кількість інтернет-ресурсів, де можна знайти зразки авторських художніх зображень на будь-яку тематику навчального завдання. Деякі студенти зловживають довірою викладача й виставляють на оцінку чужу творчість у цифровому форматі, не розуміючи, що такий «досвід» забирає багато дорогоцінного часу, але аж ніяк не сприяє їхньому професійному розвитку. Викладач не в змозі цілком проконтролювати подібні дії безвідповідальних осіб. На жаль, до сих пір в університетському методичному арсеналі не існує відпрацьованої системи, яка забезпечила б академічну доброчесність студентів і сформувала в них відповідну культуру.

В сучасній університетській практиці спостерігаються значні порушення академічної доброчесності, що є результатом неналежного ставлення студентів до освітнього процесу та зловживання своїми правами. Відповідно, існує проблема довіри до результатів навчання, розв'язання якої потребує застосування більш жорстких способів забезпечення дотримання визначених законом правил, а також формування в здобувачів освіти поняття етичних норм, навичок їх дотримання, розуміння відповідальності за академічну доброчесність (Пшенична, 2020).

Іноді майбутнім дизайнерам не вистачає майстерності у виконанні складних композицій. Але набуття практичних навичок — питання часу. Вмотивований студент розуміє, для чого він долає

непростий шлях навчання, прагне рости й набувати сили. Кваліфікований дизайнер повинен вміти «думати руками», спираючись на весь колишній практичний досвід і виявляючи основні дизайнерські якості: креативне мислення, цілеспрямованість, терпіння, почуття стилю, естетичний смак. Раціональне й розумне в людині дозволяє усвідомити й проаналізувати чуттєве та емоційне, зрозуміти естетичне, і це згодом проявляється в роботі художнього мислення й творчої уяви.

Сучасний дизайнер має бути свідомий того, що вся його діяльність — своєрідна візуалізація. Є підстави зазначити, що ще в освітньому закладі на етапі підготовки студента до професійної діяльності формуються його візуальні художні установки та естетичні цінності. Отже, можна впевнено стверджувати, що завданням сучасного викладача профільних образотворчих дисциплін є орієнтація на розкриття творчого потенціалу студента й розвиток його індивідуального образного мислення, що забезпечується такими аспектами повноцінного творчого процесу навчання, як оволодіння базовими теоретичними знаннями й практичними навичками образотворчої грамоти, формування естетичної культури й почуття стилю, виховання художнього смаку.

Висновки

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю оновлення методики навчання студентів рисунку й живопису з метою їхньої підготовки до проєктної діяльності.

Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні педагогічних творчих експериментів, які актуалізують комплекс питань, що потребують подальшого аналізу та розгляду. За результатами розгорнутого емпіричного дослідження визначено переваги й недоліки використання сучасних технологій у практичній діяльності в рамках традиційної образотворчої дисципліни «Рисунок і живопис».

У статті розглянуто педагогічні проблеми синтезу художніх традицій та новаторського підходу у викладанні рисунку й живопису майбутнім дизайнерам. Новаторський підхід ми розуміємо як новий практичний досвід викладача, набутий під час його педагогічної діяльності, яка виходить за рамки класичної традиційної методики. Модернізований методичний супровід оновленої дисципліни «Рисунок і живопис» було підготовлено згідно зі специфікою навчального матеріалу. Враховуючи ментальні особливості нового покоління студентів, яке не усвідомлює навколишній простір без віртуального середовища та цифрових носіїв, навчальний процес було актуалізовано через за-

стосування інформаційних технологій у викладанні дисципліни «Рисунок і живопис».

Вперше було розроблено комплекс начальних завдань, суть яких полягає в поєднанні академічних умінь створення реалістичного зображення об'єкта та способів його художнього перетворення за асоціацією з формою та сутністю об'єкта й надання зображенню образного трактування. Індивідуальний авторський досвід роботи зі студентами на експериментальних засадах показав, що виконання завдань на творчу трансформацію зображення розширює коло створюваних художніх образів та відкриває можливості подальшого використання їх у дизайн-проектванні.

Практичне значення. Результати дослідження можна використовувати в процесі розробки навчальних програм, методичних рекомендацій і практикумів. Розробка нової концепції системної методології викладання образотворчих дисциплін, яка базується на результатах практики творчого освоєння візуальної мови, дозволить розвивати потенціал сучасних методичних засад дизайн-освіти. Використання мультимедійних технологій в образотворчих дисциплінах актуалізує традиційні форми викладання; дозволяє реалізувати міждисциплінарний характер навчання, організувати самостійну діяльність студента, дати йому розширені знання основ художньої майстерності.

Список посилань

- Вічер, А., Белінський, Я., & Скиба, М. (2017). *Мана екосистеми українського дизайну*. Design for Ukraine. <https://www.design4ukraine.com/ecosystem>
- Ганчева, В., & Лященко, Т. (2021). Особливості формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді. *Нові технології навчання*, 95, 20–30. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.02>
- Гірич, Г., & Слинкова, Т. (2018). Практичний інтелект і його роль у формуванні творчої особистості учнівської молоді в умовах позашкільної освіти. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 2(21), 32–39. <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-32-39>
- Головко, Д. Ю. (2024). Інтеграція сучасних технологій навчання у процес підготовки кваліфікованих робітників: виклики та переваги. В І. Кучеренко, М. Жук, О. Линчак, & С. Шевчук (Упоряд.), *Сучасна дидактика для розвитку професійних навичок кваліфікованих робітників: освітні тренди і вимоги* [Матеріали конференції] (с. 31–33). Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741144>
- Касьян, Т., & Вакуленко, О. (2023). Академічний рисунок як основа підготовки фахівців з графічного дизайну. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, 4, 45–51.
- Корх, В. М. (2023, 12–15 травня). Тренінгові технології формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. В Т. Олефіренко (Ред.), *Актуальні проблеми психології розвитку особистості* [Матеріали конференції] (с. 71–73). Видавництво Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. <https://is.gd/Zcnlap>
- Максименко, С. Д. (2023, 12–15 травня). Основні чинники і джерела розвитку психогенетичного потенціалу особистості. В Т. Олефіренко (Ред.), *Актуальні проблеми психології розвитку особистості* [Матеріали конференції] (с. 9–14). Видавництво Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. <https://is.gd/tbAyN3>
- Мартинюк, С. Л. (2014, 19 грудня). *Рисунок у підготовці фахівців графічного дизайну*. Кафедра дизайну, Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. https://artkipdm.kosiv.org.ua/2014/12/19/1035/#google_vignettehe
- Матохнюк, Л. О., & Гальчевська, Н. А. (2022). Теоретична модель професійної рефлексивної компетентності педагога. *Габітус*, 40, 64–70. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.9>
- Ордіна, Л. Л. (2023). Педагогічна технологія розвитку творчої обдарованості студентської молоді у закладах вищої освіти. *Перспективи та інновації науки*, 1(19), 299–309. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1\(19\)-299-309](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1(19)-299-309)
- Оршанський, Л. (2019). Естетична культура майбутніх фахівців у галузі дизайну: сутність та структура. *Молодь і ринок*, 7(174), 23–28. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176044>
- Пшенична, Л. (2020). Академічна чесність: природа явища та пріоритети поширення серед студентства. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3–4(97–98), 129–146. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/129-146>
- Робінсон, К. (2017). *Освіта проти таланту. Сила творчості* (Г. Лелів, пер.). Літопис.
- Сторож, О. (2024). Теоретичний аналіз організаційних умов творчої соціалізації українців. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 31(1), 116–123. <https://doi.org/10.31108/2.2024.1.31.10>
- Тименко, В. П., Довгий, С. О., Мельник, М. Ю., Тригуб, Т. М., & Кузьмінець, М. П. (2018). *Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості*. Інститут обдарованої дитини, Національна академія педагогічних наук України. <https://is.gd/BG8PpU>

Федорова, А. І. (2017). Особливості педагогічної рефлексії педагога. В *Педагогічна майстерність викладача вищої школи* (с. 191–203). Одеський національний політехнічний університет. <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/document/2017.pdf#page=191>">

Blinder, A. (2007). How many U.S. jobs might be offshorable? *CEPS Working Paper, 142*, 1–44. <https://www.princeton.edu/~blinder/papers/07ceps142.pdf>

Janda, M. (2013). *Burn your portfolio: Stuff they don't teach you in design school, but should*. New Riders.

References

- Blinder, A. (2007). How many U.S. jobs might be offshorable? *CEPS Working Paper, 142*, 1–44. <https://www.princeton.edu/~blinder/papers/07ceps142.pdf> [in English].
- Fedorova, A. I. (2017). Osoblyvosti pedahohichnoi refleksii pedahoha [Peculiarities of the teacher's pedagogical reflection]. In *Pedahohichna maisternist vykladacha vyshchoi shkoly* [Pedagogical skill of a teacher of a higher school] (pp. 191–203). Odessa National Polytechnic University. <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/document/2017.pdf#page=191>"> [in Ukrainian].
- Hancheva, V., & Liashchenko, T. (2021). Osoblyvosti formuvannya tsinnisnykh oriiientatsii uchnivskoi molodi [Features of the formation of students' value orientations]. *New Learning Technologies, 95*, 20–30. <https://doi.org/10.52256/2710-3560.95.2021.02> [in Ukrainian].
- Hirych, H., & Slynkova, T. (2018). Praktychnyi intelekt i yoho rol u formuvanni tvorchoi osobystosti uchnivskoi molodi v umovakh pozashkilnoi osvity [Practical intelligence and its role in forming the creative personality of learning youth in the conditions of foreign-school education]. *Pedagogical Innovations: Ideas, Realities, Perspectives, 2*(21), 32–39. <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2018-2-32-39> [in Ukrainian].
- Holovko, D. Yu. (2024). Intehratsiia suchasnykh tekhnolohii navchannia u protses pidhotovky kvalifikovanykh robotnykiv: Vyklyky ta perevahy [Integration of modern learning technologies in the process of training skilled workers: Challenges and advantages]. In I. Kucherenko, M. Zhuk, O. Lynchak, & S. Shevchuk (Comps.), *Suchasna dydaktyka dlia rozvytku profesiynykh navychok kvalifikovanykh robotnykiv: Osvitni trendy i vymohy* [Modern didactics for the development of professional skills of skilled workers: Educational trends and requirements] [Conference proceedings] (pp. 31–33). Bila Tserkva Institute of Continuous Professional Education. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741144> [in Ukrainian].
- Janda, M. (2013). *Burn Your Portfolio: Stuff they don't teach you in design school, but should*. New Riders [in English].
- Kasian, T., & Vakulenko, O. (2023). Akademichniy rysunok yak osnova pidhotovky fakhivtsiv z hrafichnoho dyzainu [Academic drawing as a basis of training graphic design specialists]. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series: Pedagogical Sciences, 4*, 45–51 [in Ukrainian].
- Korkh, V. M. (2023, May 12–15). Treninhovi tekhnolohii formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Training technologies for the formation of communicative competence of students of higher education]. In T. Olefirenko (Ed.), *Aktualni problemy psykholohii rozvytku osobystosti* [Actual problems of the psychology of personality development] [Conference proceedings] (pp. 71–73). Publishing House of Dragomanov Ukrainian State University. <https://is.gd/Zcnlap> [in Ukrainian].
- Maksymenko, S. D. (2023, May 12–15). Osnovni chynnyky i dzherela rozvytku psykhohehetychnoho potentsialu osobystosti [The main factors and sources of the development of the psychogenetic potential of the individual]. In T. Olefirenko (Ed.), *Aktualni problemy psykholohii rozvytku osobystosti* [Actual problems of the psychology of personality development] [Conference proceedings] (pp. 9–14). Publishing House of Dragomanov Ukrainian State University. <https://is.gd/tbAyN3> [in Ukrainian].
- Martyniuk, S. L. (2014, December 19). *Rysunok u pidhotovtsi fakhivtsiv hrafichnoho dyzainu* [Role of Drawing when Training Specialists in Graphic Design]. Department of Design, Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv National Academy of Arts. https://artkipdm.kosiv.org.ua/2014/12/19/1035/#google_vignette [in Ukrainian].
- Matokhniuk, L. O., & Halchevska, N. A. (2022). Teoretychna model profesiinoi refleksyvnoi kompetentnosti pedahoha [Theoretical model of professional reflective competence of a teacher]. *Habitus, 40*, 64–70. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.40.9> [in Ukrainian].
- Ordina, L. L. (2023). Pedahohichna tekhnolohiia rozvytku tvorchoi obdarovanosti studentskoi molodi u zakladakh vyshchoi osvity [Pedagogical technology for the development of creative talent of youth students in institutions of higher education]. *Prospects and Innovations of Science, 1*(19), 299–309. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1\(19\)-299-309](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-1(19)-299-309) [in Ukrainian].
- Orshanskyi, L. (2019). Estetychna kultura maibutnykh fakhivtsiv u haluzi dyzainu: Sutnist ta struktura [Aesthetic culture of future professionals in the design industry: Essence and structure]. *Youth & Market, 7*(174), 23–28. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2019.176044> [in Ukrainian].
- Pshenychna, L. (2020). Akademichna chesnist: Pryroda yavyscha ta priorytety poshyrennia sered studentstva [Academic integrity: The nature of phenomenon and its

- distribution priorities among students]. *Pedahohichni nauky: Teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 3–4(97–98), 129–146. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.03-04/129-146> [in Ukrainian].
- Robinson, K. (2017). *Osvita proty talantu. Sylva tvorchoosti* [Out of our minds: The power of being creative] (H. Leliv, Trans.). Litopys [in Ukrainian].
- Storozh, O. (2024). Teoretychnyi analiz orhanizatsiinykh umov tvorchoi sotsializatsii ukraintsiiv [Theoretical analysis of organizational conditions of Ukrainians creative socialization]. *Organizational Psychology. Economic Psychology*, 31(1), 116–123. <https://doi.org/10.31108/2.2024.1.31.10> [in Ukrainian].
- Tymenko, V. P., Dovhyi, S. O., Melnyk, M. Yu., Tryhub, T. M., & Kuzminets, M. P. (2018). *Praktychnyi intelekt uchnivskoi molodi: Diahnostyka obdarovanosti* [Practical intelligence of schoolchildren: Diagnosis of giftedness]. Institute of The Gifted Child, National Academy of Educational Sciences of Ukraine. <https://is.gd/BG8PpU> [in Ukrainian].
- Vicher, A., Belinskyi, Ya., & Skyba, M. (2017). *Mapa ekosystemy ukrainskoho dyzainu* [Map of the ecosystem of Ukrainian design]. Design for Ukraine. <https://www.design4ukraine.com/ecosystem> [in Ukrainian].

Place of Narrowly Specialised Disciplines of the Fine Art Educational Direction in Modern Design Education

Svitlana Lopukhova

Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to ground theoretical and methodological foundations of creative pedagogical activity in the context of preserving and modernising traditional methods of creating a visual image and forms of artistic expression in modern design education. *Results.* A comprehensive approach to the study using methods of generalisation, inductive reasoning, comparative and figurative-stylistic analysis makes it possible to determine the communicative strategy of the lecturer in “Drawing and Painting” educational programme, and the practical activity direction of students specialising in “Graphic Design”. A systematic analysis of the model of the students’ educational behaviour in the process of mastering drawing and painting techniques is carried out. The mechanism of introducing changes in the traditional training method of the discipline educational course “Drawing and Painting” is determined in order to provide the students with a deeper understanding of aesthetic, stylistic, compositional and colouristic aspects of modern visual image content and principles of performing creative tasks. *The scientific novelty* consists in an extensive empirical study of peculiarities, advantages and disadvantages of using modern technologies in various types of educational practical activity within the framework of traditional art disciplines. The practical significance of the obtained results is related to establishing the range of variability of creative methods in the lecturer’s practical pedagogical activity concerning the discipline “Drawing and painting” in order to achieve strategic goals of modern design. *Conclusions.* The results of modernising the educational process obtained during this study can be an effective means of transforming classical academic methods of teaching narrowly specialised fine art disciplines into a more modern productive course of artistic training of future designers, ready to perceive the latest attitudes and capable of creating a relevant visual content.

Keywords: design; creative methods; pedagogy; visual content; image; art fine disciplines

Відомості про автора

Світлана Лопухова, заслужений художник України, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0002-1774-372X, e-mail: svitlopukhova@gmail.com

Information about the author

Svitlana Lopukhova, Honoured Artist of Ukraine, Associate Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-1774-372X, e-mail: svitlopukhova@gmail.com

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.